

شورای سیاست‌گذاری حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران
معاونت پژوهش

عنوان:

تکامل برزخی نفس

از منظر استاد جوادی آملی و حسن‌زاده آملی

استاد راهنما:

استاد حسین حسن‌زاده

استاد مشاور:

سرکار خانم فاطمه رجبی همدانی

نگارنده

فاطمه حسن‌زاده

بهار ۱۳۹۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمديه

حمد و سپاس خداوند متعال را كه توفيق بهره گيرى از بوستان علم آن محمد (عليهم
السلام) را به بنده خویش عنایت فرمود تا روزگارى را در پرتو تابش انوار ایشان به كسب
مفاهيم و علوم دين پردازم و از آن دریای بیکران معرفت قطره اى برگيرم.

تقدیم به:

ساحت مولایم ولی عصر (ارواحنا له الفداء) دردانه هستی و نور چشم همه منتظران.

تقدیر و تشکر

از همه عزیزانی که مرا در تنظیم این اثر یاری نمودند، بویژه پدر بزرگوارم جناب آقای دکتر حسین حسن زاده که زحمت راهنمایی مرا بر عهده داشتند و سرکار خانم فاطمه رجبی همدانی که مشاوره این اثر را پذیرفتند، تشکر و سپاسگذاری به عمل می آورم.

و با تشکر از مادر مهربانم که یار و مددکار من در تمامی مراحل زندگی بودند، و با تشکر و قدردانی از صبر و بردباری همسرم که با حمایت های خویش، مرا در تنظیم اثر یاری فراوان نمودند.

۲۷. _____، *تفسیر موضوعی*، ج ۵، معاد در قرآن، محقق علی زمانی، قم انتشارات اسرا، ۱۳۸۱.
۲۸. _____، *حکمت عبادت*، محقق حسین شفیعی، چاپ پانزدهم، انتشارات اسرا، ۱۳۸۸.
۲۹. _____، *رحیق مختوم*، ج ۱-۲، محقق حمید پارسا نیا، چاپ سوم، قم انتشارات اسرا، ۱۳۸۶.
۳۰. _____، *سرچشمه اندیشه*، ج ۱، محقق عباس رحیمیان، قم، انتشارات اسرا، ۱۳۸۴.
۳۱. _____، *فلسفه صدر*، ج ۱، محقق محمد کاظم بادپا، چاپ اول، قم انتشارات اسرا، ۱۳۸۷.
۳۲. _____، *سی دی شرح اسفار*، ج ۹.
۳۳. حسن، حسن زاده آملی، *خیر الاثر در رد جبر و قدر و دو رساله دیگر*، چاپ چهارم، قم انتشارات دفتر تبلیغات، ۱۳۷۹.
۳۴. _____، *دروس معرفت نفس*، قم، انتشارات الفلام میم، ۱۳۸۵.
۳۵. _____، *دو رساله مثل و مثال*، چاپ اول، تهران، انتشارات طوبی، ۱۳۸۲.
۳۶. _____، *ممد الهمم در شرح فصوص الحکم*، چاپ اول، انتشارات وزارت ارشاد، تهران، ۱۳۷۸.
۳۷. _____، *نهج الولاية*، بررسی مستند در شناخت امام زمان، چاپ دوم، قم نشر الفلام میم، ۱۳۸۵.
۳۸. _____، *هزارو یک کلمه*، انتشارات دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۸۰.
۳۹. _____، *هزارو یک نکته*، مرکز نشر رجا، تهران، ۱۳۶۵.
۴۰. _____، *اتحاد عاقل به معقول*، انتشارات حکمت، سال ۱۴۰۴ ه.ق.

۴۱. _____، *عیون مسائل نفس و شرح آن*، ج ۲، ترجمه محمد نائیکی، انتشارات قیام، بی تا.
۴۲. _____، *نصوص الحکم بر فصوص الحکم*، انتشارات فرهنگی رجا، ۱۳۶۵.
۴۳. _____، *انسان کامل از دیدگاه نهج البلاغه*، انتشارات قیام، ۱۳۷۱.
۴۴. _____، *رساله فارسی آنه الحق*، قم انتشارات قیام، ۱۳۷۳.
۴۵. _____، *شرح العیون فی شرح العیون*، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۹.
۴۶. _____، *عیون مسائل نفس و شرح العیون فی شرح العیون*، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۷.
۴۷. _____، *معرفت نفس*، انتشارات علمی فرهنگی، تهران، ۱۳۸۱.
۴۸. _____، *هزارو یک کلمه*، انتشارات دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۸۰.
۴۹. _____، *گشتی در حرکت*، مرکز فرهنگی رجا، بی جا، بی تا،
۵۰. _____، *نصوص الحکم بر فصوص الحکم*، چاپ دوم، نشر رجا، تهران، ۱۳۷۵.
۵۱. حسینی اردکانی، احمد بن محمد، *مرآت الاکوان*، ناشر میراث مکتوب، چاپ اول، ۱۳۷۵.
۵۲. داوود قیصری، محمد، *مقدمه شرح قیصری بر فصوص الحکم*، ترجمه سید حسین سید موسوی، انتشارات حکمت، ۱۳۸۷.
۵۳. _____، *شرح فصوص الحکم*، تحقیق حسن زاده آملی، ج ۲، انتشارات دفتر تبلیغات، ۱۳۸۲.
۵۴. ربانی گلپایگانی، علی، *ایضاح الحکمة*، ج ۲، انتشارات اشراق، قم، ۱۳۷۴.
۵۵. رفیعی قزوینی، ابوالحسن، *اتحاد عاقل به معقول*، انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۶۲.
۵۶. سبحانی، سید جعفر، *فرهنگ اصطلاحات فلسفی ملا صدرا*، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بی تا.
۵۷. _____، *فرهنگ معارف اسلامی*، ج ۲، چاپ سوم، انتشارات دانشگاه تهران،

۱۳۷۳.

۵۸. شیخ بهایی، *الکشکول*، ج ۲، ناشر اعلمی، چاپ ششم، بیروت، ۱۴۰۳ق.

۵۹. شیرازی، صدر الدین محمد، *حکمت متعالیه*، انتشارات مصطفوی، ۱۳۶۸.

۶۰. _____، *اسفار*، ج ۸، انتشارات دارالاحیاء التراث، بیروت چاپ سوم،

۱۹۸۱م.

۶۱. _____، *شواهد الربوبیه*، انتشارات سروش، ۱۳۶۶.

۶۲. _____، *شواهد الربوبیه*، ترجمه دکتر جواد مصلح، انتشارات سروش،

۱۳۶۶.

۶۳. _____، *حکمت متعالیه*، ج ۴، دارالاحیاء التراث، ۱۹۸۱م.

۶۴. _____، محمد، ترجمه جواد مصلح، *الشواهد الربوبیه*، انتشارات سروش،

۱۳۶۶.

۶۵. _____، *حکمت متعالیه در اسفار اربعه*، ج ۹، تصحیح، رضا اکبریان،

انتشارات بنیاد حکمت اسلامی، ۱۳۸۲.

۶۶. _____، *زاد المسافر*، شرح و تفسیر سید جلال الدین، آشتیانی، انتشارات

حکمت و فلسفه ایران، بی تا.

۶۷. _____، *شرح اصول کافی* ج ۲، تهران، انتشارات مؤسسه مطالعات و

تحقیقات فرهنگی، ۱۳۸۳.

۶۸. _____، *مفاتیح الغیب*، مقدمه و تصحیح محمد خواجهوی، انتشارات

مؤسسه تحقیقات فرهنگی، ۱۳۶۳.

۶۹. صانعی، منوچهر، جمیل، صلیبا، *فرهنگ فلسفی*، قم، انتشارات حکمت، سال ۱۳۶۶.

۷۰. طباطبایی، سید محمد حسین، *اصول فلسفه و روش رئالیسم*، ج ۴، ص ۲۰۲، انتشارات صدرا،

قم ۱۳۶۴.

۷۱. _____، *تفسیر المیزان*، ج ۱۹، مترجم، محمد باقر موسوی همدانی، قم انتشارات جامعه مدرسین، ۱۳۷۴.
۷۲. طوسی، خواجه نصیر الدین، *آغاز و انجام به ضمیمه تعلیقات*، چاپ چهارم، تهران، انتشارات وزارت ارشاد، ۱۳۷۴.
۷۳. _____، *رسالة آغاز و انجام*، شرح حسن، حسن زاده آملی، انتشارات فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۴.
۷۴. غفاری، محمد خالد، *فرهنگ اصطلاحات شیخ اشراق*، تهران، انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۰.
۷۵. فارابی، ابو نصر، *فصوص الحکم*، قم، انتشارات بیدار، چاپ دوم، ۱۴۰۵ق.
۷۶. فراهیدی، خلیل، *العین*، ج ۴، تحقیق مهدی مخزومی، ابراهیم سامرائی، بی جا: موسسه دارالهجرة، ۱۴۱۰ق.
۷۷. فیاضی، غلامرضا، *علم النفس فلسفی*، تدوین، محمد تقی یوسفی، انتشارات مؤسسه امام خمینی، ۱۳۸۹.
۷۸. فیض کاشانی، *اصول المعارف*، چاپ سوم، قم، انتشارات دفتر تبلیغات، ۱۳۷۵.
۷۹. قیصری، *شرح قیصری بر فصوص الحکم*، ج ۲، ترجمه خواجهوی، محمد، انتشارات مولی، ۱۳۸۷.
۸۰. کلینی، محمد بن یعقوب، *الکافی* ج ۱، تهران، ۱۴۰۷ق.
۸۱. مؤمنی، علی، *کمال انسان و انسان کامل*، نشرآیت اشراق، قم، ۱۳۸۷.
۸۲. مجلسی، محمد باقر، *بحار الانوار* ج ۹۸، چاپ دوم، بیروت، انتشارات دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ق.
۸۳. محقق سبزواری، *شرح منظومه*، ج ۴، تصحیح علامه حسن زاده، نشر ناب، ۱۳۶۹.
۸۴. محقق طوسی، *شرح اشارات و تنبیها*، ج ۳، نشر بلاغه، ۱۳۷۵.

۸۵. مرآت الاکوان، *تحریر شرح هدایه ملا صدرای شیرازی*، احمد بن محمد، حسینی اردکانی، تهران انتشارات میراث مکتوب، ۱۳۷۵.
۸۶. مصباح یزدی، محمد تقی، *آموزش فلسفه* ج ۲، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۸.
۸۷. _____، *شرح جلد هشتم اسفار*، نگارش محمد سعیدی مهر، چاپ اول، انتشارات مؤسسه امام خمینی، ۱۳۷۵.
۸۸. _____، *شرح جلد هشتم*، انتشارات مؤسسه امام خمینی، چاپ اول، ۱۳۷۵.
۸۹. مطهری، مرتضی، *اصول فلسفه و روش رئالیسم*، ج ۴، انتشارات صدرا، ۱۳۶۴.
۹۰. _____، *مجموعه آثار*، ج ۱۳، انتشارات صدرا، قم.
۹۱. نراقی، ملا محمد مهدی، *انیس الموحیدین*، چاپ دوم، تهران، نشر الزهراء، ۱۳۶۹.
۹۲. نصری نادر، البیر، *النفس البشريه عند ابن سینا*، دارالمشرق، ۱۹۸۶ م.

۲- نشریات

۹۳. احمدی، سعید، «تکامل برزخی در حکمت متعالیه و کتاب و سنت»، *مجله معرفت فلسفی*، ۱۳۹۱ ش ۳۵، سال نهم.
۹۴. افتخار، مهدی، «تأملی در حدوث جسمانی نفس»، *مجله کیهان فرهنگی*، مرداد ۱۳۸۳.
۹۵. باقریان، رسول، «بررسی مسأله تجدد امثال و برخی نتایج آن»، *فصلنامه حکمت عرفانی* سال اول، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۰.
۹۶. صادقی میبدی، افلاطون، «بررسی ادله تجرد نفس انسانی»، *مجله کلام اسلامی*، تابستان ۱۳۸۱، شماره ۴۲.
۹۷. عامری، وحیده، «بررسی تحلیلی مسأله تجرد نفس نزد سه فیلسوف مسلمان»، *مجله حکمت سینوی*، ۱۳۸۴، شماره ۲۸.
۹۸. کاکایی، قاسم، بی‌تعب، نجمه، *فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز*، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۱.